

Pék Éva

Gondolatok az anyanyelven történő oktatásról

nik, a fejlődés lassúbb ütemű és kevésbé eredményes lehet. A szlovák iskolában a gyermek magyar nyelve alig-alig fejlődik tovább.

■ De hogyan tanulja meg az államnyelvet?

■ A magyar iskolákban nagy óraszámú, és egyre jobb módszerekkel oktatják a szlovák nyelvet.

A szlovák nyelv szerkezetét a magyar nyelv szerkezetének segítségével magyarázzák el. A szlovák órákon a gyerekek tudását nem a szlovák anyanyelvű gyerekekhez mérik, hanem a magyar anyanyelvű gyerekekhez. Így a gyerekek nem kerülnek hátrányos helyzetbe, hisz mindannyian magyar és nem szlovák anyanyelvűek. Ráadásul a szlovák nyelvet a nekik megfelelő ütemben, fokozatosan sajátítják el.

■ És így kétnyelvűek lesznek?

■ Igen, mert két nyelvet fognak birtokolni és használni a mindennapjaikban. Ráadásul megtanulják értékelni saját, magyar nyelvű kultúrájukat. Belenőnek saját kultúrájukba, az számukra nem válik idegenné.

■ Miért érdemes kétnyelvűnek lenni?

■ A kétnyelvű gyerek és majd az ő gyerekei a magyar rokonnal magyarul, a szlovák rokonnal szlovákul tudnak beszélgetni. Az egynyelvűek nem. A kétnyelvűek két (sőt több) országban tudnak dolgozni. Az egynyelvűek nem. A kétnyelvűek két kultúrában és két országban érzik otthon magukat. Az egynyelvűek nem.

„Jól vigyázz, mert anyád nyelvét bízták rád a századok, s azt meg kell védened.” De vajon hogyan kell erre vigyázni? Ez a kérdés sokszor elhangzik fórumokon, az újságokban, a családokban. A válasz pedig olyan egyértelmű: a magyar gyereket magyar iskolába kell íratni.

Ezek után nézzünk körül, tekintsük át a kimutatásokat, statisztikákat, melyek ugyan csak számok, mégis a valóságot, a jelenlegi helyzetet mutatják, tükrözik – a magyar iskolába járó gyermekek számának lassú, de állandó csökkenését.

Az ember, aki történetesen a jelen esetben pedagógus is – és magyar nyelvet és irodalmat tanít –, szomorúan és néha tehetetlenül veszi tudomásul a tényeket. Igen, tudomásul veszem, tényekkel nem vitatkozom, de azonnal felmerül bennem a kérdés – mit lehetne ez ellen tenni, hogyan lehetne ezt a folyamatot megállítani – mert meg kellene állítani, mindenképpen, mindenáron!

A mai világ teljesítménycentrikus, sokan nem tudják, hol a határ. Történetesen egy magyar szülő abban látja gyermeke boldogulásának a zálogát, ha más nyelvű, a mi esetünkben szlovák nyelvű iskolába íratja a gyermekét abból a megfontolásból, hogy ott majd jobban elsajátítja az állam nyelvét. Pedig téved, nagyon téved, mert az nem nyelvi iskola, ott nem a szlovák nyelvet oktatják, hanem szlovák nyelven oktatják a tantárgyakat. S ha a gyermek nem ismeri az oktatás nyelvét, akkor vajon hogyan sajátítja el az előírt, központilag megkövetelt tananyagot?

Mi a teendő? Össze kell fogni minden szlovákiai magyarnak, s tenni is valamit azért, hogy a jelenlegi helyzet megváltozzon. Nagyon sok múlik a szülőkön, az óvodán, az iskolán, milyen színvonalon oktat és nevel. S ide sorolnám még a Csemadokot is, mert az iskola mellett, vele szorosan együttműködve sokat tehet azért, hogy a jelenlegi helyzet megváltozzon. Minden alkalmat, minden lehetőséget meg kell ragadni, hogy összehozzuk a magyar szülőket és a gyermekeket, s a sokat emlegetett, de szerintem mégsem elcsépelet, „magyarságtudatunkat” naponta erősíteni, hogy ha eljön a beíratás ideje, egy magyar családban a világ legtermészetesebb dolga legyen, hogy az édesanya megfogja a gyermeke kezét, és elviszi beíratni a magyar iskolába.

De ezek után minden magyar pedagógus tudatosítsa, hogy a rábízott kis emberpalántát végtelen türelemmel, szeretettel és alázattal, s kellő szakmai hozzáértéssel, tudással tanítsa, nevelje naponta, óráról órára.

Tudom, hogy pedagógusnak lenni nem könnyű feladat, az nem szakma, hanem hivatás, csupa nagybetűvel, s talán semmilyen más pályához nem hasonlítható. A tanító munkája nem fejeződik be az utolsó tanítási óra utáni csöngetéssel. Folytatódik délután és este is, mert a pedagógus hazaviszi magával a javítandó füzeteket, dolgozatokat, és vele együtt egy kicsit a diákjait is. Otthon újragondolja az elmúlt napot, mit tett jól, hol tévedett. Előkészül a másnapi órára, átgondolja, megtervezi, mérlegel, fontolgat, hogyan is lenne, lehetne jobb, eredményesebb a tanítandó anyag átadása. Szakkönyveket, segédkönyveket tanulmányoz, segédeszközöket készít. Készül a másnapra.

Mert óriási felelősség a tanítás. Rajtunk, pedagógusokon rengeteg múlik, hogyan formáljuk, alakítjuk a gyermekek világlátását, öntudatát, érdeklődését, személyiségét. Nagyon sok szakirodalmat írtak az oktatás módszeréről, de minden pedagógusnak ki kell alakítania a saját módszerét, mert minden gyerek más-más egyéniség, minden gyermekhez másképp kell szólni, másképp kell közeledni. Minden gyermek más-más környezetből érkezett, először meg kell őt ismerni, hogy aztán tanítani tudjuk őt. De legfőképp és mindenekelőtt nagyon kell őket szeretni. Ha egy pedagógus bemegy az osztályba, és becsukja maga mögött az ajtót, az olyan, mintha egy szigeten lenne a gyerekekkel. Úgy irányítsa, vezesse az órát, úgy oktasson, hogy a gyermek felejtse el a külvilágot, s azt érezze, a boldogság szigetén van. Aztán megkezdődik a „közös munka”, s ha kicsengetnek, és a gyermek nem mozdul, az azt jelenti, hogy jól érezte magát. Ha ez a csoda óránként, naponként megismétlődik, szeretni fogja az iskolát, a magyar iskolát, s ha az órákon ilyen légkört tudunk teremteni, az oktatás is sokkal eredményesebb, hatékonyabb lesz. Amit a gyermek az órán hall, tapasztal, azt megérti, mert az édes anyanyelvén szólnak hozzá, magyarul. A személyisége az évek során ily módon állandóan alakul, fejlődik, változik.

Egy pedagógus munkája hosszú érési folyamat, nagy-nagy türelem kell hozzá, s az eredmény nem mutatható ki pénzben, számokban, százalékokban. De ha majd felnőnek a tanítványok, és a gyermeküket gondolkodás nélkül magyar iskolába íratják be, akkor érett meg a pedagógus munkájának a gyümölcse.

Évtizedeken át álltam naponta a gyermekek elé, és állítom, ez életetett, volt miért naponta felkelnem, hogy átadhassak nekik valamit abból, amit az évek során megtanultam, megtapasztaltam, és amit tőlük is tanultam. Boldog vagyok, hogy magyar nyelvet és irodalmat taníthattam, a másik szakom a szlovák nyelv volt. Jól megfértek egymás mellett a két nyelv, az egyiket a szívemmel, a másikat az eszemmel tanítottam. S a tanítványaim megtanulták azt is, hogy akkor lesznek életképes magyarok, ha minél jobban elsajátítják az állam nyelvét, a szlovák nyelvet.

Életem értelmét abban látom, hogy tettem, tettem valamit a felnövekvő szlovákiai magyar gyermekekért, ifúságért. Tettem azt az iskolában a tanítási órákon, de órák után, délutánonként, mikor különféle nyelvi és irodalmi versenyekre készítettem fel a tanítványaimat. Aztán a Cse-madokban, ahol jeles, irodalmi és történelmi évfordulók megünneplésére készültünk és készülünk a már középiskolás, felnőtt magyar fiatalokkal. Ott is az anyanyelv, a szép szó szeretetét oltom beléjük észrevétlenül, de valahol mégis tudatosan.

S megkérdezhetné valaki, hogy vannak-e visszajelzések. Vannak – karácsony, húsvét, kapom a jókívánságokat. Nyaranta jönnek, jöttek a képeslapok, melyek szövegéből hadd idézzek párat. Egyszer egy irodalomórán, akkor még tananyag volt, József Attila – *A Dunánál* c. versét tanítottam. Sokat foglalkoztunk a verssel, beszéltünk róla, elemeztük. Tanítványaim meg-

szerették, sőt meg is tanulták. Aztán úgy fejeztem be az órát meg a vers tárgyalását, ha netán valaki az osztályból a nyáron Budapestre megy kirándulni, okvetlenül nézze meg a Duna-parton a költő szobrát, s ha eszébe jut a vers, küldjön nekem egy képeslapot. Befejeződött a tanév, közeledett a nyári szünidő vége, és megtörtént a csoda. Augusztus végén érkezett egy üdvözlőlappal, melyet egy olyan hálás kis tanítványom küldött, akinek történetesen hármasa volt magyar nyelvből. A lapon a következő szöveg állt: „A rakodópart alsó kövén ültem, s néztem, hogy úszik el a dinnyehéj.” Két nappal később újabb képeslap érkezett Szegedről – „Nyári nap alkonyulatánál megállék a kanyargó Tiszánál.” Aztán, persze később, a következő évben egy újabb képeslap, Párizsból: „Párisba tegnap beszőkött az Ősz, Szent Mihály útján suhant nesztelen, Kánikulában, halk lombok alatt S találkozott velem.” – ui. a régi szép irodalomórák emlékére, aláírás. S végül pár évvel később egy borítékban egy kis könyvecskét kaptam, szintén egy valamikori volt tanítványomtól, aki pedagógusnak készült. A könyvecske címe: *A híd, amely összeköt bennünket*, az alcíme: *Gondolatok az emberi kapcsolatokról*. Kinyitottam a könyvet, s benne az ajánlás – Drága tanító néninek ok nélkül, csak úgy, szeretetből.

Valahogy úgy próbálunk tanítani, hogy a ránk bízott gyermekek életük során mindvégig vigyék magukkal az anyanyelvet, az irodalmat, a költészet szeretetét, mely „Bot, batyu és fegyver.” Bot, melyre mindig támaszkodhatunk, batyu, melyet magunkkal viszünk egy életen át, és fegyver, mely megvéd minket mindenkor, minden helyzetben.

Mi, szlovákiai magyar pedagógusok, úgy próbálunk meg élni és tanítani, hogy ne vegyenek észre ott, ahol vagyunk, de hiányozzunk onnan, ahonnan elmentünk.

A finn csoda, az „új iskola” megszületése a hatvanas-hetvenes évek elejére datálódik, de még ma is finomítgatják, módosítgatják. Többek között a jelenség alapú oktatás bevezetéséről folyik a vita. „Csodáról” azért (is) beszélhetünk, mert a finn gyerekek jóval kevesebb időt töltenek az iskolában, mint pl. a szlovákiai diákok, és gyakorlatilag házi feladatokkal sem terhelik őket. Sőt, magánórákat sem látogatnak. A PISA felmérésben mégis kitűnő eredményeket produkálnak, és az is figyelemreméltó, hogy az egyes iskolák teljesítményei között alig van különbség, tehát **valamennyi iskola jól teljesít!**

Az alapfokon nincs szabad iskolaválasztás, de nincs is rá szükség, hiszen minden iskola jó iskola. Megfelelő a felszereltsége és kitűnő pedagógusok oktatnak valamennyi intézményben. Ezt azért is konstatahatjuk, mert csak a legjobb jutnak be a tanárképző karokra. A fiatalok azért választják a tanítást élethivatásuknak, mert a pedagógiai szakma népszerű, független és megbecsült a finn társadalomban, habár fizetésük nem tartozik a legmagasabb kategóriába.

A finn iskola eredményessége elsősorban a tanítás minőségével és az erős támogató rendszerrel (gyógypedagógusok és pszichológusok segítik a tanulókat, ingyenes iskolai étkeztetést és egészségügyi ellátást biztosítanak) **magyarázható. A tankötelezettség 7 éves korban kezdődik és 16 éves korig tart.**

A finn iskolarendszer kulcseleme a **kilencéves komprehenzív alapiskola**, amely különböző szociális háttérrel rendelkező, különböző etnikumú, eltérő képességekkel és eltérő motivációkkal bíró tanulókat csoportosít egy-egy osztályban.

A sajátos nevelési igényű diákokat gyógypedagógusok segítik. A komprehenzív iskola befogadó is-

